

1. บทนำ

ปลากะพงขาว (Sea-bass) เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของการประมงแหล่งน้ำกร่อย ปกติปลากะพงขาวจะมีชุกชุมในบริเวณปากแม่น้ำและทะเลสาบ ทะเลสาบสงขลาตอนนอกจังหวัดสงขลา เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลากะพงขาวที่สำคัญ จากสถิติการประมงแห่งชาติรายงานไว้ว่า จังหวัดสงขลาเป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังมากเป็นอันดับสองรองจากจังหวัดปัตตานี (กรมประมง, 2542) ปัจจุบันมีผลผลิตกว่า 1,000 ตันต่อปี (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอและสำนักงานประมง จังหวัดสงขลา, 2545) พื้นที่ที่มีการเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังมากที่สุดจะอยู่ที่ตำบลเกาะยอ และที่ตำบลหัวเขา

ปลากะพงขาวเป็นปลาที่ผู้บริโภคให้ความนิยมนกันอย่างแพร่หลาย ประกอบกับผลผลิตในธรรมชาติมีจำนวนลดลง และมีความไม่แน่นอน ทำให้ราคาในท้องตลาดเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นกรมประมงจึงได้ดำเนินการส่งเสริมให้ชาวประมงเลี้ยงปลากะพงขาวโดยเริ่มต้นจากการใช้ลูกปลาจากธรรมชาติ และในปี 2516 กรมประมงได้ประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์เป็นครั้งแรก (สถาบันวิจัยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งแห่งชาติ, 2524)

การเพาะเลี้ยงปลากะพงขาวในทะเลสาบสงขลานั้นเป็นที่สนใจของชาวประมง และมีการเลี้ยงมานานหลายสิบปี โดยในระยะแรกชาวประมงจะซื้อลูกปลามาจากภาคกลาง (จิรศักดิ์ ตั้งตรงไพโรจน์, 2529) สำหรับที่เกาะยอนั้นฝ่ายส่งเสริม สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา รายงานว่า ได้เริ่มมีการส่งเสริมอย่างจริงจังในปี 2532 การเพาะเลี้ยงปลากะพงขาวในกระชังที่เกาะยอขณะนั้นมีจำนวน 16 ราย 16 กระชัง ผู้ผลิตประสบความสำเร็จอย่างมากในการเพาะเลี้ยง ทำให้มีผู้เข้ามาผลิตและจำนวนกระชังเพิ่มมากขึ้นทุกปี มีผู้ผลิตจำนวนมากในปี 2541 ซึ่งมีมากถึง 320 ราย และมีกระชังมากถึง 1,375 กระชัง ในปีถัดมามีผู้ผลิตจำนวนมากประสบปัญหาและเลิกกิจการไป ดังรายงานในปี 2542 มีผู้ผลิตเหลืออยู่เพียง 142 ราย และมีกระชังเหลืออยู่รวม 878 กระชัง อาชีพการเพาะเลี้ยงค่อยๆ กลับคืนมาอีกครั้งดังรายงานในปี 2545 มีผู้ผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 600 ราย มีกระชังรวม 1,365 กระชัง ในปี 2545 (ฝ่ายส่งเสริม สำนักงานประมงจังหวัดสงขลา, 2545) ดังภาพการเพาะเลี้ยงที่เกาะยอ (ภาพที่ 1)

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรจากทะเลสาบสงขลาไม่ว่าจะเป็นในด้านการเป็นแหล่งอาหาร หรือการเป็นแหล่งระบายของเสีย อัตราการใช้ประโยชน์ในอดีตอยู่ในปริมาณที่ต่ำกว่าอัตราของความสามารถในการฟื้นตัวของทรัพยากร จึงเป็นช่วงที่ชีวิตและธรรมชาติพึ่งพาอาศัยกันภายใต้ดุลยภาพที่เหมาะสม ภายหลังที่ชุมชนเติบโตขึ้น การขยายตัวของชุมชน ธุรกิจ และอุตสาหกรรมการผลิตต่างๆ รวมทั้งการผลิตจากภาคการเกษตร ทำให้ทะเลสาบสงขลาต้องรับภาระในการเป็นที่ระบายของเสีย เช่นของเสียจากภาคอุตสาหกรรมจากจำนวน 14,680 m³/วันในปี 2540 เพิ่มเป็น 44,370 m³/วันในปี 2543 และในปี 2544 มีรายงานว่าน้ำเสียจากชุมชน จำนวน 83,393 m³/วัน ซึ่งมีค่าความสกปรก(BOD) ถึง 14,939 กก./วัน ที่ระบายลง

มีรายงานทางสื่อมวลชนบ่อยครั้งถึงการตายของปลาในกระชังในทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา และในเดือนสิงหาคม 2545 มีปลาทายในวันเดียวถึง 30 ตัน (ไฟกั๊ตสงขลา, 2545) ซึ่งสร้างความเสียหายต่อผู้ผลิตอย่างมาก

คุณภาพน้ำเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่กำหนดความอุดมสมบูรณ์ของทะเลสาบสงขลา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของนิเวศวิทยา และผลิตภาพของสิ่งมีชีวิตในแหล่งนี้ ดังนั้นคุณภาพน้ำจึงเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อระดับความสามารถในการผลิตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในทะเลสาบสงขลา ความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ (ก็คือความเสื่อมโทรมของทะเลสาบสงขลา) อันจะมีผลต่อมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในทะเลสาบสงขลา

การศึกษานี้เป็นการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของการเพาะเลี้ยงปลากะพงขาว อันเนื่องจากความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมที่ทะเลสาบสงขลาตอนนอก โดยใช้แนวคิดของการประเมินสวัสดิการทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับเมื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งของการผลิต

(Environmental quality as a factor input)